

לד..... על משכנות הרועים

כשחזר אותו בחור למקומו אמר לו: "איפה היית? - חטפת "מוחות", חפשת את ה' למה היית צריך ללכת לחפשו הלא הוא נמצא כאן בגמרא, "אנכי" נוטריקון, א'נא נ'פשי כ'תיבת י'הבית, - הזכר נא, "אנא נפשי" הרי זה השי"ת בעצמו!"

הפירוש

מעשה זה משקף ברורות, כי חסיד אמיתי זוכר הוא תמיד שהתורה אלוקית היא, וכל הלומד גמרא מכניס לתוכו חכמת השי"ת, וככל שמבין ומתברר לו יותר הפירוש האמיתי כך קרוב הוא יותר לחכמת השי"ת, שממנה באה ההלכה שהוא עוסק בה.

הפירוש

ובזה מפרש הרב בעל התניא זצ"ל, את הרמז שרמזו חז"ל במילת "אנכי" - "אנא נפשי כתיבת יהבית", כי התורה היא השי"ת עצמו, לפי הגדרתו של הרמב"ם (יסודות פ"ג ה"י) כי "הוא ודעתו וחיו אחד" הם, כי כל מה שמתייחס לבורא העולם הוא אחדות לגמרי. אמנם הדברים עמוקים, וכדי להבינם דרושה עמקות יתירה. אך הרי ישראל "מאמינים בני מאמינים הם" (נמ"ר ז', ה') שהאמונה נתונה בהם בטבע, ויש בכוחם להתפעל ולהתלהב מדברים אלה על אף שלא מבינים אותם על בוריים, אלא "כל חד וחד לפום שיעורין דמשער בליביה".

הפירוש

פעם נזדמן לידי הספר "חסד לאברהם" מר' אברהם אזולאי זצ"ל וראיתי שכתב שם בהקדמה, כי כל המתייגע להבין דברי תורה לפי יגיעתו מתקרב לאלקות שטמונה בתורה, אף אם לא יעלה בידו לברר ספקותיו ולתרץ קושיותיו, עצם היגיעה סגולה יש בה, להסיר את מעטה ההסתרות, ולקרב את האדם אל חכמת ה' הטמונה בה.

מהגה"ח ר' נתן לוברט ז"ל שמעתי, כי היות והמוח הוא האבר החשוב ביותר באדם, ושכלו של האדם הוא הדבר היקר ביותר שיש לו, על כן עבודת ה' החשובה ביותר היא כשמתייגעים בעבודתו במוח ושכל.

ובזה מצטיינת ישיבתנו, שעמל התורה והחסידות אינם בה כשני נושאים נפרדים, אלא שמהוים שלימות אחת. ומשלימים זה את זה.

עמל תורה ויראת שמים

[פרשת וישב]

ההפרדה המדומה בין תורה ליראת שמים (אצלינו כחסידות) היא אחת המכשלות הגדולות אותם הטמין היצר הרע לרגלי הבאים בשערי תורה ועבודת השי"ת, בראשית דרכם. וראוי לחזור ולהוסיף הסבר לדברים, להשתדל להסיר מכשלה זו מן הדרך.

חושב אני לטובה ולהועיל, לתאר בפניכם מדי פעם, דמויותיהם של חסידים אמיתיים, כדי להמחיש את הקשר ההדוק שבין חסידות אמיתית לתורה. לעיתים מועילה יותר הדוגמא מעובד ה' ללא מדרגות רמות התלויות ברוח הקודש וכיוצא בזה, היות והדבר קרוב יותר ללב, ומהווה יותר דוגמא מעוררת.

הכרתי חסיד גדול אחד, אשר אבי מורי הציג אותו לפנינו כחסיד אמיתי, ר' חיים שלמה שוורצבוים ז"ל שמו, הוא עדיין ניצב לנגד עיני מלא יקוד אש של התלהבות, כש"חכמת אדם תאיר פניו" (קבלת ח'). תנועותיו מזכירות היו את דברי ה"מסילת ישרים" (פרק ז') כי זריזות התנועה היא תולדת ההתלהבות הפנימית.

הוא היה מקורב לאדמו"ר ה"בית ישראל" זצ"ל אשר החשיבו כרע וכידיד, ולאחר המלחמה היה מזכיר אותו ומתלונן על חסרוננו "מיין חיים שלמה"לה."

אחת מתכונותיו העיקריות של חסיד זה היתה אהבת התורה, בהתרפקות ובשקיקה היה הוגה בתורה לילות שלמים. אדמו"ר ה"בית ישראל" היה סונט בו (כדרכם של חסידי קאצק) ואומר: "פון דיין לערנען ווער איך נישט נתפעל! ווי איין אנדערער איז אריינגעטוען אין קאראטען, ביסטו אריינגעטוען און לערנען". (מלימודך אינני מתפעל! כפי שאחרים שקועים בקלפים, כך אתה שקוע בלימוד).

מתוך דברי חידודין אלה אפשר להבין את דביקותו בתורה בבחינת "באהבתה תשגה תמיד" (משלי ה'). ובכך נבין גם את ההשואה לשקועים במשחק הקלפים, ולהוטים אחריו עד כדי התמכרות חולנית, אשר אינם מסוגלים להפרד הימנה. והוא היה ידוע כלמדן וכחסיד מעמיק. סיפרו לי חסידים משרידי פולין, אשר זכו בנעוריהם ללמוד עמו בהזדמנויות שונות שעות רבות ספרי "לומדות" בעמקות ובחריפות רבה.

אני זוכרו בשנותיו המאוחרות כשכבר היה כבן חמישים ויותר, וכדרך יהודי פולין היה עוסק קצת במסחר, אך כמובן שתורתו היתה קבע ומלאכתו ארעי שבארעי. אבי ז"ל היה סוחר בדים בסיטונאות, ור' חיים שלמה ז"ל היה בא אליו כפעם בפעם לרגל מסחרו. וסיפר אבי ז"ל בהתפעלות כיצד ראו בחוש כי הוא שקוע בעולמות עליונים. בהיותו מסתובב הלך ושוב שקוע במחשבות, ותוך כדי הילוכו פולט מפיו בהיסח דעת את כמות הסחורה אותה מבקש הוא לקנות, ומיד היה שוקע שוב במחשבותיו ושוכח את כמות הסחורה אותה הזמין. והיה מתקיים בו פירושו של הרה"ק מקאצק זצ"ל על מאמר חז"ל (נרכות ח' ע"א) "גדול הנהנה מיגיע כפיו יותר מירא שמים", ופירש ע"כ הרה"ק זצ"ל "יגיע כפיו ולא יגיע מוחו". כלומר: אף בשעה שעוסקים מתוך הכרח בענייני פרנסה, צריך המוח להיות דבוק בתורה ועבודת השי"ת.

יסוד החסידות ועיקר היהדות, היא האמונה השולטת על כל רגשי הלב. ומידה זו מתבררת בשעת נסיון, או בשעת מלחמה. בזמנים הקשים של מלחמת העולם השנייה התבררה מידה זו ביתר שאת.

היה זה בתקופה הראשונה של המלחמה, כאשר עדיין לא סוגרו היהודים בגיטאות ובמחנות הריכוז, אך אימת הגרמנים הצוררים מוטלת היתה על כל. רשעים אלו מרבים היו להתעלל ביהודים אשר חזותם העידה עליהם, היו מורטים בזקנם ותולשים פיאותיהם, מכים ומעבידים אותם בעבודות בזויות ביותר. סיפורים זוועתיים ביותר של ענויים עד מוות, פורצים היו לבתים ומתעללים בכל אשר חזותו מוכיחה עליו כי יהודי הוא. התקיימו אז דברי התוכחה (דברים ל"ג) "מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה". מי שהיה זקוק להתהלך בחוץ ולעבור ברחובות, היה קושר את פניו במטפחת או בצעיף כאילו סובל מכאב שיניים בכדי שהצוררים לא יבחינו בזקנו, ובאותם הימים פחדו לחבוש את הכובעים היהודים, והחליפו אותם בכובעי איכרים, ופועלים נכרים. גם בבית פחדו לחבוש בשבת את השטריימל, היות והגרמנים פקדו למסור להם את כל סוגי הפרוות, ואוי לו למי שנתפס על ידם שמפר את פקודתם.

באותם ימים בא לביתנו אברך אחד, אשר בכניסתו לא הכרנוהו כי היו פניו עטופים וכובעו מוחלף, אך כשהסיר את מלבושיו וכיסוייו, ראינו כי אברך זה הינו מכרינו, אשר ר' חיים שלמה היה דודו. והלה סיפר לנו ברוב התפעלות כי ביקר השבת אצל דודו, ומצאו יושב כדרכו מקדם חבוש בשטריימל לראשו, פאותיו למטה, והוא יושב ולומד ברוב התלהבות. נהלה שנבהל ואחזו פחד, שאל לדודו "האם הדוד

אינו חושש שיכנס כאן גרמני?" השיבו ר' חיים שלמה ברוב התעוררות: "המאמין אתה שאם ה' ירצה לא יכנס כאן שום גרמני אם אינך מאמין בזאת אינני רוצה לדבר אתך!" והמשיך ר' חיים שלמה בלימודו.

בדוקא הבאנו דוגמה זאת על חסיד שלא היה לא רב ולא ראש ישיבה, בכדי להציג בפניכם דוגמת אדם שמטרת חייו היא עבודת ה' בלבד, וללא מגמה להפצת התורה והוראת ההלכה, כמה הוא היה מתמסר ליגיעת התורה. בכדי שלא יעלה מאן דהו על דעתו, כי אם לא הועיד לעצמו תפקיד תורני הרי שפטור הוא מעמלה של תורה. מי הוא שימנה את הלומדים אשר היו ממיתים את עצמם באהלה של תורה בבתי החסידים ובחבורות הבחורים? אשר נשמותיהם של קדושי השואה ספונים בלבנו, יודע כמה גאונים וגדולים בתורה וחסידות היו עתידים לצאת מתוך ה"חסידישע חבורות" של בחורי חסידי פולין!

ישנם השואלים, האם בחור צעיר צריך לדרוש מעצמו לימוד תורה לשמה? וזאת אין ספק שיש לשאוף להגיע למדרגה זו, כי הלא מבקשים אנו בברכת התורה "ונהיה אנחנו... יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה", אלא שיש להזהר שלא תתערב בזה עצת היצר, כאשר קבלנו מרבותינו הק' שלפעמים היצר הרע מציג שאלות ודרישות בכדי להביא לידי עצבות ורפיון ידים.

וכך מובא ב"בית ישראל" (וישלח תצ"י) וכן זכיתי לשמוע מפי קדשו על הפסוק (נראה) "כי יפגשך עישו אחי, ושאלך לאמור למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך", "ואיתא בשפת אמת בשם החידושי הרי"מ ז"ל שזה שואל היצה"ר... על פי המשנה (אבות ג') "הסתכל בשלשה דברים מאין באת" כדי להביא האדם לדאגה ועצבות..."

גם החיטוט בכוונת עצמו אם לשמה או שלא לשמה, עלול להביא לידי ביטול תורה והתרפות מהיגיעה, ולעיתים גם לסבך את הבחור בספיקות שיפילו אותו לידי עצבות. אמנם החונן לאדם דעת נותן לכל אחד דעת להבחין אם השאלות והספיקות באים מיצר טוב או מיצר הרע, וסימנם הוא, אם השאלות המתעוררות בלבו מביאות אותו ליותר השתדלות, ולהתחזקות בעבודת השי"ת, הרי זה סימן שמצד היצר טוב הם. אך אם המחשבות האלה מביאות לו עצבות ורפיון ידים, הרי זה מוכח שמצד היצר הרע באים הם, וצריך לברוח מהם.

ובכלל כל ענין זה של "תורה לשמה" מדרגה גבוהה מאוד היא. מספרים שבזמן שהגה"ק ר' חיים מצאנז בעל ה"דברי חיים" זצ"ל, התחיל להנהיג עדה, נסעה

לח..... על משכנות הרועים

אליו חבורת חסידים מעיירה מסויימת, ולפני שיצאו לדרכם נכנסו לקבל ברכת פרידה מן המרא דאתרא - הרב של עיירתם. שאל אותם הרב: להיכן אתם נוסעים? אמרו לו: להרבי מצאנז, שאל אותם הרב: ומי הוא אותו רבי? סיפרו לו שהרה"ק ר' חיים התחיל להנהיג עדה, כששמע הרב כך, אמר "הרי היינו חברים ולמדנו בצוותא בישיבה, תמסרו לו דרישת שלום ממני, ותשאלו אותו אם הוא זוכר שלמדנו יחד תורה לשמה".

כשבאו אל רבם ומסרו לו הדברים, צעק הגה"ק מצאנז: "תורה לשמה ווי פאלט מען אויס" (איך יכול להעלות על הדעת) אלא זאת אני זוכר שבשעה שהזכרנו שם תנא או אמורא ראינו אותו עומד לנגד עינינו".

מכאן ניתן ללמוד את רוס מעלת "תורה לשמה", שאפילו אם ראו את התנאים והאמוראים עומדים נגד עיניהם, בבחינת "כל האומר שמועה בשם אומרה, יראה בעל שמועה כאילו עומד לנגדו" (ירושלמי שקלים פ"ג ה"ה), עדיין לא נחשב זה כלום בעיניו של אותו צדיק כתורה לשמה. אבל עם זאת ודאי שיש ללמוד ביראת שמים, לזכור את קדושת התורה ורום מעלתה, ולהשתדל לזכור את נותן התורה.

בספר השל"ה (בהקדמה ז"צית אחרון) מובא בשם הרמ"ק דברים אשר טוב לשימם על הלב, אע"פ שהרמ"ק היה אחד מגדולי המקובלים, הלא דבריו שווים לכל נפש, והריהם כלשונם: "הלומד לדעת, כמו שלמד בספר זכרונות, זה ודאי לא יועיל בלימוד ולא יגיעהו ממנו תועלת והלואי שלא יפסיד. אבל כאשר יבוא האדם ללמוד בתורה צריך שיהיה כוונתו שהוא לומד הענין ההוא במה שהם דברים אלוקיים שנעלם ממנו עוצם פנימיות, ובדבר הזה ייטב בכל התורה היוצא מפיו לפני הקב"ה משור פר. ועם היות שהוא לא ישכיל בה כי אם פשטיות הסיפור, ואין צריך לומר זה אפילו מי שלא יבין כלל מפני שאינו בקי בלשון בביאורו, אלא הוא מתעסק בקריאה לבד, גם יש לו שכר טוב בעמלו, ועל אלו וכיוצא בהן נאמר (תהלים ח') "ובתורתו יהגה יומם ולילה", ודרשו "ובתורה" לא נאמר אלא "ובתורתו" פירוש כפי שיעור ידיעתו,

אמנם הבדל רב יש בין הלומד בלי הבנה, לבין היורד לעומק הבנת התורה, ודרגות רבות יש בין זה לזה, ואף כי על התורה נאמר (איוב י"א) "ארוכה מארץ מידה", וכיון שהתורה היא מחכמתו של השי"ת, ודאי שהשכל האנושי לא יכול לרדת לסוף עומק הבנתה. אך כל מי שמתייגע יותר להבינה, מתקרב יותר לחכמת ה' הגנוזה בה, ובכך מתקרב לעצם האלוקות.

*** "ובתנאי שיוסיף לעולם" ***

נכנסתי פעם לבית כנסת מסוים, ונזדמן לידי ספר שמשך את תשומת ליבי, פתחתי ומצאתי שהוא ספר "זהרי חמה" להרה"ק ר' אברהם אזולאי זצ"ל, שהיה מגדולי חכמי הסוד, דפדפתי בהקדמת הספר ומצאתי שם דברים שטובים גם לנו, - לפי פשוטם (ובודאי שהכל בא בהשגחה פרטית, ואפשר שנזדמנו לידי הדברים בכדי שמאן דהוא מן השומעים ישאב מהם חיזוק). וכך עולה מתוך דבריו: התורה היא אלוקות אך היא דומה לגרעין חיטה העטוף בקליפה, במוץ ובתבן, וכמו שצריכים לעמול עד שמשחררים את הגרעין מכל הקליפות העוטפות אותו, ע"י דישה, זריה והרקדה, כך גם יש לעמול בעמל התורה בכדי להסיר את הלבושים העוטפים את גרעין התורה האמיתי שבפנים. הקושיות המפריעות להבין את אמיתה של תורה הם כמו הקליפות העוטפות את הגרעין, וצריך לרדוף אחר הקושיות בכדי לתרצן ולהגיע לפשט הנכון, וכל הלומד בלא שימת לב לקושיות הקיימות בענין, הרי הוא כמי שנוטל את גרעין התבואה עם המוץ והתבן. (וראיתי שם מפורש שלא כמו אלו האומרים שלא רוצים לעסוק בקושיות כיון שהן קליפות, אלא אדרבא יש לחפש ולרדוף אחר הקושיא כדי להסירה).

ולא זו בלבד, אלא היגיעה אף יש בה סגולה להסיר את הקליפות ולהגיע על ידה יותר לפנימיות התורה, ואף אם לא מגיעים לכלל תירוץ עכ"פ היגיעה עצמה כדאית וכל מאמץ מחשבתי יש בו משום הסרת ה"מוץ והתבן" וסיוע להתקרב להשי"ת.

לה"ח 1234567

לה"ח 1234567

ובודאי שהלימוד בעיון הוא חלק מעבודת ה', ועד כמה שזוכרים זאת מתקרבים יותר למאור שבתורה. אך יש והיצר הרע מנצל את הקושי שבלמוד העיון בכדי להביא לידי התרשלות בבחינת "ראמות לאויל חכמות בשער לא יפתהו פיהו" (משלי כ"ו), ולכן אין לשכוח את המעלה הגדולה של לימוד פשוט. ושמעתי שהורה פעם אדמו"ר ה"אמרי אמת" זצ"ל למי שהיה קשה עליו הלימוד ומתוך כך לא היה לו חשק ללמוד, שילמד מסכתות קלות, וכך שמעתי מאדמו"ר ה"בית ישראל" זצ"ל שבחור אחד התלונן לפניו על כי קשה לו לשבת וללמוד, ואמר לו שילמד גמרא ורש"י. וכל אחד במה שהוא עוסק צריך לעסוק בשמחה, באמונה, בקדושת התורה ורוממותה, ובריכוז המחשבה והתמדה, ויוכל ע"י זה להגיע למעלת העוסק בתורה.

תורה וחסידות, זו הדרך אשר הדריך רבינו מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל את הבחורים בדור האחרון, ודבריו חיים וקיימים, ובניו רבותינו הקדושים ממשיכים אחריו את דרכו בקודש.

וראוי להזכיר כמה מן הדברים שהיה אומר לבחורים שהיו באים אליו לדרוש את ה', וכל דבריו הרי הם כמועט המחזיק את המרובה. יש ואמר לבחורים, ובמיוחד ללומדים אמר: "האומר שמועה צריך שיהיה בעל השמועה עומד לנגדו שנאמר (תהלים ל"ט) אך בצלם יתהלך איש" - יש להבין שלא התכוין שכל בחור צעיר יראה את צורת התנא או האמורא, שאומרים שמועה משמם, אלא לתת לב ולהאמין שקדושת בעל השמועה מאירה עלינו בשעה ^{היא} שלומדים את שמועתו. ובודאי שהדבר צריך לעורר רגש של יראת שמים, כמו שלפעמים סיים: "פון ווען מ'עפענט די גמרא ביז מען מאכט צו טאר מען נישט רעדען קיין איין ווארט, ווי קען מען שמוסען ווען אביי ורבא שטייען פאר אונז?" (משעה שפותחים את הגמרא עד שסוגרים אותה אסור לדבר מילה אחת, איך אפשר לדבר כאשר אביי ורבא עומדים לפנינו?).

מפי בחור אחד שמעתי שאמר לו: "מען דארף דינען דעם אייבערשטען בשמחה (צריך לעבוד את ה' בשמחה) כי מלוא כל הארץ כבודו", וזה היה בחור פשוט לא בעל מוח ולא מצטיין בחסידות. וזכורני כיצד תיאר הבחור הלז בהתפעלות את תנועתו המיוחדת של מרן אדמו"ר זצ"ל ואת פניו המאירים בשעה שאמר לו מילים אלה. משמע מזה שהמחשבה הזאת צריכה להביא לשמחה וכיצד יש ל"מלא כל הארץ כבודו" שייכות לשמחה, דומה שהוא מן הדברים שלא יבינם מי שלא טעם את טעמם, ועל כגון זה נאמר (תהלים ל"ד) "טעמו וראו כי טוב ה'..."

ולפי הסברא הרי הענין של להרגיש טעם בעבודת ה' ובדברים השייכים למחשבה ויראת שמים, הצעירים מסוגלים לכך יותר. כי הלא אמרו חז"ל (שנת פ"ט ע"ג) "לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה" משמע שבדרדקי עכ"פ מצוי יותר ה"טעמא".

שמעתי מפי הרה"ח ר' שמואל לקוועווער ז"ל שפעם בבחרותו אמר לו אדמו"ר זצ"ל "שלמה המלך איז ארום געגאנגען טאג און נאכט, און האט געבעטן "להטות לבבינו אליו" (שלמה המלך התהלך יומם ולילה וביקש "להטות לבבינו אליו"). ומבקשי ה' יבינו טעם בקשה זו.

מצי חנוכה???

מחיר 1234567

[ח"י כסלו]

עומדים אנו עתה מספר ימים לפני חנוכה, וראוי כבר להתחיל לדבר ולהתבונן מה יש לנו לקבל מימים אלה, כל חג וכל מועד יש לו התעוררות משלו, שלא נועדה לאותו מועד בלבד, אלא שצריכה ללוות אותנו כל השנה.

על הפסוק (שמות י"ג) "ושמרתם את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה" מבאר ה"קדושת לוי" כי בכל רגל נחקקת בנפש האדם הארה לכל ימות השנה. כי המילה "ימים" מתפרשת כשנה ("ימים תהיה גאולתו" (ויקרא כ"ה)) "שגם בחול יכולין להמשיך הארת החגים, כשמאמין בניסים ממשיך הארת פסח, ובקבלת התורה ממשיך הארת שבועות, ובמחילת עוונות ממשיך הארת סוכות".

כך יש לשאוב לקרבנו את ההארה המיוחדת של ימי החנוכה הבאים לקראתנו, כדי שתחקק בנפשנו ותאיר את דרכנו בכל ימות השנה, ולשם כך יש להכין את הלב והמוח, כדי שיהיו מוכנים ומוכשרים לקבל את ההארה.

מחיר 1234567

יש השואלים ודורשים ומבקשים לדעת כיצד מתכוננים לחנוכה? אכן השאלה והחיפוש ברכה יש בהם, גם בהן כבר יש חלק בהכנה לפתיחת הלב, וכדי לקיים את הפסוק (ישעיה מ"א) "איש את רעהו יעזור" אשתתף אתכם גם אני בחיפוש זה, ונעלה בו קצת ציוני דרך.

שמעתי מפי הרה"ג ר' טוביה הורביץ הי"ד אבד"ק סאנוק, שסבו הרה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב זצ"ל בעל "צבי לצדיק" (מגדולי האדמו"רים בגליצא לפני מלחמת העולם הראשונה וקצת אחריה) היה בכל חנוכה פותח את דברי תורתו בדברי הגמ' (שם כ"א ע"ז) "מאי חנוכה? - דתנו רבנן" ותמיד היה פותח בקושיא ותמיהה, כל ישראל מדליקין בכל שנה נרות וחוגגים שמונה ימים, וגם הגמרא הזכירה כמה דינים בפתילות ושמנים ובסדר ההדלקה, ורק עכשיו שואלים "מאי חנוכה?"

כאילו לא יודעים מכך כלום? ועל מילים אלו היה בונה את דברי תורתו בדרכי דרוש הרמז והסוד. אף אנו נמצא רמז בזה לענינו.

0234567

השאלה "מאי חנוכה?" רמז יש בה לשאלה המתבקשת "כיצד מתכוונים לחנוכה?" וגם התעוררות יש בה לאדם לחזור ולשאול עצמו בכל פעם "מה צריך אני לקבל מימי החנוכה, ומה היא ההארה שצריך למצוא בהם?"

0234567

והתשובה לכך היא "דתנו רבנן" - ידועה דרכם של חסידים בהכנה לתפילה ובהכנה לשבת ויו"ט שעיקרה היא היגיעה בתורה, לימוד גמרא המזכך את המוח והלב, כמו שהיה הרה"ח ר' משה יוסף חרש ז"ל רגיל לומר משם האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל כי "גמרא" היא מלשון "גומרי" דהיינו גחלים, שהיא שורפת את כל הפחיתות שבאדם, ומכשירתו בכך לקבל אור הקדושה.

שמעתי שפעם בא החסיד המפורסם ר' אלעזר ביאליסטוקר זצ"ל (מגדולי חסידי אדמו"ר הזקן מקאצק זצ"ל, ואחריו נסע לבנו הרה"ק ר' דוד זצ"ל) לטריסק, מקום משכנו של הרה"ק ר' אברהם המגיד זצ"ל, והזדמנה בפניהם מצוות "פדיון הבן", הרה"ק וכל החסידים הלכו לסעודה, ונשאר החסיד ר' אלעזר לבדו בביהמ"ד ולמד גמרא, כשחזרו מהסעודה תמהו על שלא הצטרף עמם, ושאלוהו לאמור כי הלא הרבי אמר על סעודת פדיון הבן שמכפרת כפ"ד תעניות, וחבל שהפסיד זאת, ענה להם ר' אלעזר: "לא כך לימדונו בקאצק, ברית, פדיון הבן, "לעקקה רבוטה" (בפולנית - עבודה קלה) אלא שנצרך להתייגע (הארעווען) בגמרא ותוספות"

ואף אם כבר לומדים תמיד טוב להוסיף לפחות כמה דקות כהכנה לימים הקדושים הבאים לקראתינו, כמו גם להוסיף באיכות הלימוד ביתר ריכוז. ואולי גם לכוון לקבל טהרה לקראת ימי החנוכה.

ויש עוד רמז ב"מאי חנוכה? דתנו רבנן" - מבקש אתה לדעת מה זה חנוכה, חפש בספרי רבותינו הקדושים, לדעת מה ד"תנו רבנן" מה לימדונו רבותינו, המאירים לפנינו את הדרך. מקום מיוחד שמור לחנוכה בספרי חסידות, אוצרות של

מחשבה המלהיבים את הלב, והמקנים דעת של אמת ואמונה, ואין לנו אלא לפתוח את הספר וללקט פנינים מתוכו.

אך העיון בספרי חסידות צריך לבוא מתוך ביקוש פנימי, ורצון לעורר את הלב, רק בכך יכולים דברי ספרי החסידות לפעול את פעולתן, ורק כך אפשר להבחין באור שבהם. אבל הלומדים רק בכדי לצאת ידי חובת לימוד או כיון שכך נוהגים אחרים, הרי זה בבחינת "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה" (שע"ה כ"ט), ואז נשארות עיני השכל סתומות, ואין בכוחן להבחין בסם החיים מחיה הנפש הטמון בספרי החסידות.

ובדוק הדבר ומנוסה, שהלימוד בספרי חסידות אחר שעות של לימוד גמרא ותוספות פועל יותר, וכל אשר יקבע את כל זמנו ללימוד ספרי החסידות בלבד אפשר שלא יגיע למטרתם האמיתית בהתעוררות הלב, כי יש ואורך הזמן מאבד את ההתעוררות, ורמז יש בדברי חז"ל (נרכות מ"ד ע"א) "השותה מים לצמאון מברך שהכל נהיה בדברו", כשם שהמים אינם קובעים ברכה לעצמם אלא כששותים אותם לצמאון, כך ספרי היראה והחסידות (אין מים אלא תורה) אין בהם ברכה אלא כאשר לומדים אותם מתוך צמאון לדבר ה'.

כאמור יש דרך להכנה על ידי לימוד עניני החנוכה קודם שמגיע הזמן, ויש גם יתרון בלימוד הענינים בזמנם, כי זמן החנוכה גורם לפתיחת הלב ומסייע לדברי החסידות לחדור לתוך האדם.

ימי החנוכה יש בהם התעוררות מיוחדת שכל אחד באשר הוא שם יכול להרגיש בה. חסידים אשר הסתופפו בצל אדמו"ר ה"אמרי אמת" זצ"ל, לא כולם זכו לשמוע את כל דבריו מחמת הדוחק הגדול ורבוי הקהל סביבו, ויש ולא היו שומעים אלא אנחה שיצאה מפי קדשו או אימרה אחת, שהרבי אמרה יותר בקול, והיו שומרים את הדבר, או את המילים הבודדות בלבם לכל ימי חייהם, וכשהיו מזכירים את הדברים ששמעו היו פניהם מאירות ועיניהם נוצצות בערגה וכיסופין.

שמעתי מכמה חסידים כיצד היו חוזרים בהתעוררות רבה על המלים ששמעו מפה קדשו של הרבי "חנוכה ופורים וואכעדיקע ימים טובים, כדי די יודען זאלען זעך קענען אנהאלטען אין גלות" (חנוכה ופורים ימים טובים של חול כדי שיהודים יוכלו להאחז בהם בגלות). מי שאינו חסיד ודאי לא יוכל להבין מהי ההתעוררות שבמילים אלו ומה יש להתפעל מהם.

1234567

1234567

וכן האימרה הידועה שכל רבותינו הק' מזכירים אותה משמו של ה"חידושי הרי"מ" זצ"ל, "פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקים בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה" נפשות נמוכות שאינן יכולות להתעלות בשבת, בחנוכה יכולות גם הן להתעלות (נפ"ש ר"ת נר פתילה שמן).

מי שאינו מכיר את דרכי החסידים לא יבין זאת, יש לומדי תורה שאם ישמעו את הדברים יאמרו כי אין הדברים נוגעים להם, אין הם "נפשות נמוכות", אבל חסידים מוצאים בדברים חיזוק רב, כי אחד מיסודות החסידות הוא להכיר שפלות עצמו, וכל מי שמשיג יותר, הכיר יותר בנמיכות נפשו.

דפוס תל אביב

בכל שבת מתעורר אור גדול המאיר בנפשות ישראל, ב"ספר החיים" מהגה"ק ר' חיים ב"ר בצלאל זצ"ל אחי המהר"ל מפראג (שהעיד עליו הרה"ק מאפטא בעל ה"אוהב ישראל" בהסכמתו שנכתבה ברוה"ק, "ונבוני דבר מבחינים שיש בו הרבה מרעיונות החסידות") בחלק ג' פ"ב כתב: "...במה שירגיש כל איש ישראל בעצמו שפע אלוקי ואור פניו כי רציתו ושמחה יתירה שנופל עליו בלי מתכוין מיד בהכנסת השבת וליל שבת כולה אור ועוז וחדוה במקומינו... ובזה נתברר לנו בירור גמור כי תורתנו תורת אמת".

אכן אנשים גדולים הרגישו כי מאיר בהם אור השבת, אבל לא כל אחד יכול להבחין בעצמו "בירור" זה, וחסידים אנשי אמת חששו לעצמם אף אם הבחינו בהתעוררות כלשהי, שמא אין זאת אלא דמיון, כל עוד שלא ראו עצמם ראויים למדרגה זו, על כן התעודדו והתחזקו מאד כששמעו כי בחנוכה גם "נפשות נמוכות" יכולות להתעלות. כי מי מחשיב את עצמו ליותר מזה? על כן מדליקים מקודם נרות

חנוכה ואחר כך נר שבת כי בכח אור קדושת החנוכה, יכולים להגיע גם לאור קדושת השבת.

אם לא מתבוננים במשמעות הדברים לגבינו מה נוכל לקבל ולהבין בהתעלות שזוכים לה בחנוכה? הרי כל מה שאומרים "זמן גדול" "יכולים להתעלות" וכיוצא בזה, הרי זה "מילים ללא כסוי", ואולי לכך התכוונו רבותינו בדרשם את הכתוב (תהלים מ"ט) "אדם ביקר בל יבין נמשל כבהמות נדמו" - כי אם מגיעים לזמן שיש בו כדי להביא להתרוממות והתעלות בחינת "ביקר" - "ולא יבין" ואינו מתבונן בדבר, הרי זה "נמשל כבהמות נדמו..."

על כן ננסה להתבונן מה נוכל לקחת מכל זה לעצמנו. אך אכן "כשם שאין פרצופיהן שוין כך אין דעותיהן שוות" וכל אחד חייב לדרוש ולבקש מה שמעורר את נפשו "כל חד וחד לפום שעורין דמשער בלביה", ואיני מתכוין בזה אלא להציע את אשר חשבתי לעצמי "וטהר ידים יוסיף אומץ" (איוב י"ז).

שנינו בשפ"א (ליקוטים ל"א ע"א) "קבעום ועשאום יו"ט בהלל והודאה" ...ומשמע שבאמצעות הלל והודאה קבעו הימים הטובים, דהיינו: שע"י הלל והודאה תתעורר הארת הימים... " (הרעיון נזכר בכמה מקומות).

בודאי שההלל וההודאה צריכים להיות בהתעוררות ובהשתתפות הלב והמחשבה, כמו שנרמז בפיוט "מעוז צור", "בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים" ש"השיר ורננים" שייך ל"בני בינה", והיות והאדם נפעל כפי פעולותיו, השיר ורננים מביאים אותו גם למחשבה טובה ובינת הלב. האדמו"ר ה"אמרי אמת" זצ"ל אמר "...להשתבח בתהלתך שע"י התהילות נהיים משובחים" (צו ווערין פארבעסערט).

בזמן שמדליקים את הנרות מרגישים היטב את השירות והתשבחות של ה"הלל והודאה". מדברי ה"חידושי הרי"מ" זצ"ל, על שירות ותשבחות שיש לומר בסעודת חנוכה כדי לעשותה לסעודת מצוה - שכיון שקבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה, הרי בשירים ובתשבחות מעוררים את היום טוב של חנוכה, ובכך נעשים מחוייבים בסעודת יום טוב - משמע שאין "הלל והודאה" רק קריאת הלל

בשעת התפילה ואמירת "על הניסים" אלא כל שירים ותשבחות שמשמיעים בשמחה ובהתעוררות בודאי שמעורר את קדושת חנוכה.

אך יש גם לזכור שהימים נקבעו "להודות לשם קדשך" להכיר למי מודים ועל מה מודים, ולהקדיש לכך לפחות קצת מחשבה, ולא להסתפק בהתפעלות מן הנגון היפה בלבד, אלא לנצל את השמחה להתעוררות הלב לעבודת ה', טוב להתהלך כל ימי החנוכה בהלל והודאה בלב ואפשר שכך גם נרמז בפיט "בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים", דהיינו שכל שמונת הימים יהיו של שיר ורננים.

ואת השיר והרננים אפשר לקיים גם בלימוד גמרא ותוספות, וכבר דרשו חז"ל (מגיגה י"ז ע"א) על הפסוק (תהלים מ"ז) "יוםם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמיי" - "כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום". ועל הפסוק (איכה ז') "קומי רוני בלילה" דרשו (תמיד ל"ז ע"ז) "כל העוסק בתורה בלילה שכנה כנגדו ביום", וכשלומדים בשמחה והלב מלא הודאה, הרי זה בחינה של הלל והודאה. כשלמדתי בישיבת "שפת אמת" היה שם בחור אחד מתמיד גדול ואוהב תורה, ומרוב דבקותו היה שר באמצע הלימוד בהתלהבות "טאטע איך דאנק דיר, טאטע איך לויב דיר". אמנם אין צורך דווקא לבטא את ההודאה בשעת הלימוד בפה, אבל לחשוב על כך בלב - אפשר.

ידוע הספור המובא בספר "מאיר עיני הגולה" (סימן קמ"ז) על החתונה הגדולה באוסטילה שהתאספו שם הרבה צדיקים מנהיגי עדות חסידים, ובראשם הרה"ק בעל ה"אוהב ישראל" מאפטא זצ"ל סב החתן, והרה"ק מאפטא זצ"ל אמר בדברי תורתו במשתה הנישואין על מה שאומרים בברכת יוצר של שבת "ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת ... לפיכך יפארו ויברכו לא-ל כל יצוריו" והקשה מהי הכוונה במילה "לפיכך"? - כי כיצד יתכן שיהיה כח ועוז לשום בריה להודות ולהלל להשי"ת? אך כיון שיום השביעי שהוא שבת קדשו בעצמו "משבח ואומר" דברי שיר לפני השי"ת לפיכך גם כל יצוריו "יפארו ויברכו"...

אחר הסעודה כשכמה מהצדיקים שמחו ורקדו זה עם זה שניים או שלשה יחדיו, עמד הרה"ק מאפטא והביט בהם כמחפש עם מי לרקוד, ולאחר ששהה מעט אמר: "יום השביעי מעורר שיר ושבח אצל כל הברואים כאשר אמרנו זאת על אותו

אברך שהוא כולו שבת היתה כוונתי ותחב ידו הקדושה לתוך אבנטו של רבנו החידושי הרי"מ שהיה עוד אברך צעיר ורקד עמו.

אך בוודאי שבכל דור יש תלמידי חכמים אמיתיים, שעליהם נאמר במס' אבות (פ"ו) "כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה" והם בחינת "כולו שבת" ומעוררים את הברואים להודות ולהלל, ומי הם? צדיקי הדור אשר בצילם אנו חוסים ולאורם אנו מתחממים, וכמו"כ כל בחור השקוע בתורה יש בו קצת מבחינת ה"שבת"...

כל עובד ה' שואף להגיע לשמחה ולהתעוררות, ובאמת צריכים להיות מוכנים לעבוד את ה' אף אם לא מרגישים כלום, יש ובחור ניגש למשגיח ומתלונן שאינו מרגיש שום התעוררות של שבת ויום טוב וכיוצא בזה, והמשגיח משיב: מי אומר שאתה צריך להרגיש?! - וכך מספרים משמו של רבנו ה"בית ישראל" זצ"ל שכך ענה למי שהתלונן לפניו שאינו מרגיש התעוררות. ומי שאינו מתכוין לעצמו ואינו מחפש סיפוק עצמי, אלא כל מגמתו היא לעשות רצון אביו שבשמים בלבד, מה אכפת לו אם אינו מרגיש התעוררות, הוא צריך לעשות את שלו.

ורבותינו אמרו כי בזה גדלה מעלת הדורות האחרונים מן הראשונים, שהראשונים עבדו את ה' באהבה ובשמחה ולבם נמשך מעצמו לתורה ועבודה, לא כך הדורות האחרונים שליבם אטום ומתגברים על מניעת הלב, ומכריחים עצמם לעבוד את ה', הרי שכרם כפול כי "לפום צערא אגרא" ... (חזקוני).

אך בכל זאת צריכים לשאוף לעבודת ה' באהבה ובשמחה, כי גם השאיפה לחוש בהתקרבות להשי"ת היא חלק ממצות האהבה, וגם היא מתנאי המצוה כתיקונה לקיים אותה ב"דחילו ורחימו", וגם השמחה היא אחת מתנאי המצוה, כמו שכתב בספר החרדים (ומוצא נח"י אדם כלל ס"ח סעי' י"ג).

עלינו להאחז בהזדמנות זאת שניתנת לנו בימי החנוכה להתעורר ול"השתבח" בהלל והודאה להשי"ת, ולשאוב התחדשות והתעוררות לכל ימות השנה אף לימי החול, כי על כן חנוכה הוא יום טוב של חול.

ליא"צ של הרבי ר' בער זצ"ל

[אור לי"ט כסלו]

בספר כתר שם טוב מסופר כיצד התקרב המגיד להבעל שם טוב. (ואגב שמעתי מאחד מזקני החסידים ה"ה ר' העניך ברלינסקי ז"ל, שה"שפת אמת" זצ"ל אמר כי ספר זה הוא סגולה לאמונה).

כששמע הרבי ר' בער זצ"ל שמעו של הבעש"ט, שרבים באים אליו ופועל הוא בתפילתו גדולות ונוראות, נמלך בדעתו לנסוע אליו כדי לנסותו. והרבי ר' בער זצ"ל אשר מלבד חריפותו הגדול ובקיאותו בכל הש"ס והפוסקים, היו לו גם עשר ידות בחכמת הקבלה, היה מתמיד גדול. וכיון שבדרך לא היה יכול להתמיד בלימודו כבביתו, ע"כ התחיל באמצע הדרך להתחרט על נסיעתו, ובכל זאת המשיך בדרכו עד שהגיע למזיבוז'. הרב יעקב

כשבא אל הבעל שם טוב חשב שישמע ממנו דברי תורה, אך הבעש"ט סיפר לו מעשיות, איך שבא בדרך כמה ימים ולא היה לו עוד לחם להאכיל את העגלון הגוי, ונזדמן לו גוי עני עם שק לחם, וקנה ממנו לפרנס את העגלון, ועוד מעשיות כיוצא בזה. כשבא לפניו למחרת סיפר לו שוב סיפור דומה, "והנה כל המעשיות שסיפר הבעש"ט זצ"ל היתה בהם חכמה נפלאה ורבה למבין". אבל הרבי ר' בער לא הבין אז את זאת, על כן בא אל האכסניא ואמר למשרת שהיה רוצה מיד לנסוע מכאן, הרב יעקב אכן כיון ששקעה השמש, על כן יחכה עד שיעלה אור הלבנה ואז יסעו לדרכם.

בחצות הלילה כשהרבי ר' בער זצ"ל, כבר היה מוכן לנסיעה, שלח אליו הבעש"ט את משמשו לקראו אליו, כשבא לפניו שאל אותו הבעש"ט: "יכול אתה ללמוד?" השיבו: "הן" שאלו: "היש לך ידיעה בחכמת הקבלה?" השיבו: "הן". אמר הבעש"ט למשמשו שיביא ספר "עץ החיים" (מהאר"י הקדוש זצ"ל). והציג לפני הר"ר בער זצ"ל מאמר אחד שיפרשהו לפניו, עיין הר"ר בער בספר ואמר את פירושו, אמר לו הבעש"ט זצ"ל "אינך יודע כלום!" חזר הר"ר בער עיין והתעמק, ואמר: "הפירוש הנכון הוא כמו שאמרתי ואם יודע מעלתו פירוש אחר יאמר לי" אמר לו הבעש"ט "עמוד על רגליך!" ועמד, "והנה במאמר זה היו כמה שמות מלאכים, ומיד שאמר הבעש"ט את המאמר נתמלא כל הבית כולו אורה, ואש היתה מלהטת סביבותיו וראו בחוש את המלאכים הנזכרים". ואמר לו להר"ר בער ז"ל: "אמת שהפשט הוא כמו